

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Розмаїття й складність завдань формування нової генерації професійних учителів образотворчого мистецтва зумовлюють актуальність проблеми становлення їхньої художньої майстерності, що безпосередньо пов'язана зі специфікою їхньої художньо-педагогічної діяльності й у контексті освітньої теорії і практики охоплює широке коло нерозв'язаних питань, серед яких найбільш вивченим є педагогічний аспект, а художній контекст залишається поза увагою дослідників. Натомість учитель образотворчого мистецтва – це, насамперед, художник-педагог. Тому його художньо-професійна грань діяльності має постійно розвиватись і вдосконалюватись в неперервному процесі педагогічної практики. Адже, як наголошував І. Репін, «школи ... стають шкідливими, якщо перетворюються в чиновницькі заклади і ведуться не працюючими майстрами, а міцно вкоренілими посередностями» [1, с. 32].

Отже, правомірним є твердження, що сучасний учитель образотворчого мистецтва, який припиняє працювати як художник, втрачає здатність відчувати «душу мистецтва». Продуктом його діяльності, за термінологією І. Репіна, є «художнє сміття», що складається з безлічі нікому непотрібних картинок. І, навпаки, педагог, залишаючись справжнім художником, зберігає яскраве відчуття життя і лише в цьому випадку може передати своїм учням емоційний імпульс, що притаманний мистецтву. Ця думка підтверджується значними результатами, досягнутими на основі системи художнього навчання в майстернях видатних художників світу.

Так, наприклад, в епоху Відродження учні вивчали прийоми майстерності свого вчителя, починаючи з розтирання фарб, досягнення технологій і технік виконання робіт і завершуючи вивченням живописно-пластичних законів у процесі безпосередньої участі в написанні полотен під керівництвом художника-майстра і разом із ним.

Сучасна педагогічна дійсність засвідчує, що при аналізі й оцінюванні результативності професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва її художній контекст нівелюється. Водночас саме поняття «художник-педагог» традиційно розглядається у світлі уявлень про суб'єктне ставлення до мистецтва та необхідності залучення педагогічної діяльності до соціокультурного простору, що являє собою розвиток і творчу самореалізацію людини протягом усього життя. З огляду на це, у сучасній художньо-освітній практиці необхідність майстерності як своєїрідної «мистецькості» безсумнівна. Адже в будь-якому мистецтві художник використовує необроблений матеріал і за допомогою своєї праці перетворює його в прекрасне творіння. Це неможливо без знання особливостей цього матеріалу, способів його оброблення, уміння з їх

допомогою втілювати свій задум. Тому нині виникає нагальна потреба здолати дилетантство вчителя образотворчого мистецтва й наріжним каменем його професійної діяльності поставити художню майстерність.

Слід зазначити, що в науковій літературі термін «художня майстерність» часто вживаний. У широкому значенні це поняття трактується як «рівень професіоналізму митця, що залежить від таланту, праці, загального культурного і духовного розвитку творчої особистості, ідейно-естетичних настанов»; у вузькому – як «уміння володіти образотворчо-виражальними засобами того чи іншого виду мистецтва» [3]. Також нерідко художню майстерність тлумачать як високий рівень оволодіння технікою виконання мистецького твору. Однак, за В. Серовим, це звужує сутність художньої майстерності до поняття техніки, технічного вміння, суто зовнішньої віртуозності [2, с. 5]. Насправді, технічно грамотно виконаний твір, виконаний без творчого натхнення, засвідчує лише ремісничу вправність його автора.

Отже, художня майстерність постає необхідною умовою творчості й у різних аспектах виявляє свої функції, що забезпечують художнє пізнання й акти комунікації внаслідок споживання мистецтва. Саме ця обставина змушує вважати, що художня майстерність є загальним підґрунтям мистецтва. На переконання В. Оверчук, «вона проявляється в позитивній якості художнього задуму, в умілій і винахідливій розробці сюжету, у виразності композиції та в повноті пластичних і колористичних засобів вираження, а також у бездоганному володінні технікою даного виду мистецтва» [4, с. 285]. Звідси, художня майстерність – поняття складне, багатогранне, що передбачає якісну професійну підготовку і високий особистісний потенціал майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Це вимагає врахування таких положень:

- система навчання і виховання художника-педагога має бути стрункою, цілісною і науково обґрунтованою;
- у процесі навчання майбутній фахівець зобов'язаний оволодіти педагогічною і художньою майстерністю, сформувавши вміння самостійної художньо-творчої діяльності в різних видах і жанрах образотворчого мистецтва;
- кінцевим результатом підготовки майбутнього фахівця повинен бути високий рівень художньо-творчої та фахово-педагогічної компетентності.

Таким чином, поняття «художня майстерність» майбутнього вчителя образотворчого мистецтва – це знання системи максимального обсягу художніх засобів, закономірностей сприйняття художнього твору, вміння здійснювати пошук і знаходити нові змістовно-формальні способи художнього вираження, здатність до активного вивчення і використання специфічної мови різних видів образотворчого мистецтва. Усе це забезпечує студентів вихід на власну художню манеру виконання творів виставкового рівня.

Список використаних джерел:

1. Бродский И. А. Репин-педагог / И. А. Бродский. – М. : Издательство Академии художеств СССР, 1960. – 128 с.
2. Маковский С. Мастерство Серова // Аполлон. – 1912. – № 10. – С. 3–12.
3. Мастерство художественное [Электронный ресурс] // Краткий словарь по эстетике. – Режим доступа : <http://esthetiks.ru>.
4. Оверчук В. В. Творчість: психологічний, культурний і духовний аспекти / В. В. Оверчук // Іван Огієнко у діалозі культур і духовності (Огієнківські читання у Чудодієвому) : Збірник наукових праць / [за ред. проф. П. Ю. Сауха]. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2010. – С. 285–290.